

חוי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

עלון 95

בגליון השבוע

הלכות שבת • דין רחיצה במים חמים בשבת

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להועץ במורה הוראה.

הלכות שבת

דין רחיצה במים חמים בשבת

חז"ל גורו שלא ירחץ אדם בשבת במים חמים. וטעם הגזירה, משום שהבלנים שהיו ממונים על בתי המרחץ היו מחממים את המים בשבת ועוברים על איסור "הבערה" ו"בישול", ואומרים שחיימו את המים מערב שבת, ולכן אסרו את הרחיצה במים חמים בכל אופן (גמרא מסכת שבת דף ל"ט ע"ב).

אולם יש חילוק בין מים שהוחמו מערב שבת, למים שהוחמו בשבת עצמה.

מים שהוחמו מערב שבת - לא נאסרה הרחיצה בהם אלא לרחוץ כל גופו או רוב גופו, אבל לרחוץ מקצת גופו מותר (שו"ע סי' שכ"ו סעיף א').

מים שהוחמו בשבת עצמה - אסור לרחוץ בהם כלל אפי' איבר אחד, וזאת אפילו באופן שהוחמו המים בהיתר [כגון ששם אותם קרוב לאש באופן שלא יוכלו להגיע לחום שהיד סולדת בהם] (מ"ב שם ס"ק ה').

מהו שיעור חום המים שאסור לרחוץ בהם?

נחלקו הפוסקים בשיעור חום המים שאסור לרחוץ בהם בשבת.

בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ע"ד רחיצה אות א') כתב, שהאיסור הוא בחום שדרך סתם בני אדם לרחוץ בהם ביום חול, אבל פחות מזה יש להתיר. ויש שכתבו (עי' ספר אורחות שבת ח"ב פרק כ"א הערה ח' ט' שמביא דעת פוסקים אלו), שכל שמרגישים במים חמימות הרי זה אסור [וצ"ע הגדר בזה]. ובאור לציון (ח"ב פרק ל"ה תשובה ג') כתב ששיעור החום האסור הוא כחמימות הרוק, וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' מ"ד סוף אות כ"ו), וחמימות הרוק היא כמדת חום הגוף, והיינו כ: 36.5 - 37 מעלות חום, ואם המים בחום

פחות מזה מותר לרחוץ בהם.

האם מותר לרחוץ במים שחוממו בשבת ע"י שיעון?

הגאון רבי עקיבא איגר (בגליון השו"ע על המג"א סי' שכ"ו ס"ק ד') כתב שמים שחוממו מאליהם שלא ע"י מעשה האדם אע"פ שחוממו בשבת עצמה, דינם כדין מים שחוממו מערב שבת שאסור לרחוץ בהם כל גופו או רובו ומותר מקצת גופו. ולפי זה נראה שכן הדין גם במים שחוממו ע"י שיעון שבת (ספר אורחות שבת שם סעיף ז').

מה הדין במים צוננים שחוממו ע"י שעירב בהם מים חמים?

מים צוננים שחוממו בשבת ע"י שעירב בהם מים חמים, דינם כדין מים שחוממו מערב שבת ולא כמים שחוממו בשבת עצמה, ומשום כך מותר לרחוץ בהם מקצת גופו. והטעם בזה, מפני שכשמערב את המים החמים בצוננים המעשה שלו מתפרש כצינון המים החמים ולא כחימום המים הצוננים, ולכן אין מחשיבים זאת כמים שחוממו בשבת (הגרש"ז אורעבך זצ"ל, מובא בספר שש"כ פרק י"ד הערה ט"ו).

האם איסור רחיצה במים קיים גם ברחיצת קטנים?

בשו"ע (סי' של"א סעיף ט') מבואר, שגם ברחיצת קטן קיים האיסור לרחצו במים חמים [ורק אם יש בזה צורך מילה מותר]. ולכן בשעת הצורך יש להקפיד להשתמש במים שחוממו מערב שבת ולרחוץ רק את מקצת גופו.

אולם אם הרחיצה נחוצה לבריאותו של

התינוק כגון שאם לא ירחץ עלולים להיות לו גרויים בעור וכיוצ"ב יש להקל לרחצו במים חמים. אלא שיש להיזהר שלא לעבור בחשש איסור מלאכה ברחיצה זו, כגון לפתוח את ברז המים החמים המחובר לדוד (ספר אורחות שבת שם סעיף ח' ט').

מה הדין לגבי רחיצה במים צוננים?

מעיקר הדין הדבר מותר, וכמו שהתבאר לעיל שלא אסרו רחיצה אלא במים חמים. אולם כתבו הפוסקים (מ"ב סי' שכ"ו ס"ק כ"א), שנהגו שלא לרחוץ כלל בנהר או במקווה. והטעם, משום חשש איסור סחיטה שמצוי לבוא לידי סחיטת השיער, ועוד כמה חששות ע"ש.

וכתב בספר שו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ע"ד רחיצה אות א') שיש להקל לרחוץ במים צוננים. וכתב בספר שו"ת אגרות משה (ח"ד סי' ע"ה אות א') כתב, שבמקום צער יש להקל לרחוץ במים צוננים.

האם מותר לשחות בבריכת שחיה בשבת?

כתב השו"ע (סי' של"ט סעיף ב') "אין שטין על פני המים [פירוש- שחיה, שעוקר את רגליו מן הקרקע] אפילו בבריכה שבחצר". והטעם הוא, מפני שע"י השחיה הוא מזיז את המים והם יוצאים מהבריכה ונמשכין בחצר, ודומה הדבר לנהר, וחז"ל אסרו זאת שמא יבוא לעשות חבית של שייטין דהיינו כלי מסויים שהיו עושים בשביל ללמוד לשחות על פני המים.

וכתב השו"ע (שם), שבאופן שיש לבריכה שפה דהיינו כתלים גבוהים מסביב, מותר לשחות בה, מפני שאי"ז דומה לנהר אלא

הלכות שבת - המשך

החשש משום שנראה כמתקן מנא יש מקומות שנהגו הנשים שלא לטבול אלא טבילה בזמנה, אבל אם הגיע זמנה מאתמול ולא טבלה אינה טובלת בשבת, ובמקום שלא נהגו אין להחמיר. ולמעשה תעשה כל אחת שאלת רב בזה.

בענין טבילת גברים

נחלקו הפוסקים באיש הצריך טבילה לקריו, אם יש להתיר לו לטבול בשבת או לא, שדעת הגר"א וכן נהג החזו"א שלא לטבול בשבת, אבל המ"ב (סי' שכ"ו ס"ק כ"ד) הביא הדעות בזה, וכתב שמי שנוהג לטבול אין למחות בידו, ובפרט אם נטמא בשבת עצמה אין להחמיר בזה. וכל אחד ינהג כמנהגו.

ובכל אופן יש להיזהר מאד מסחיטת השיער ומאיסור הוצאה במים שע"ג, וכנ"ל. ולענין הטבילה לאיש במים חמים, רוב הפוסקים אסרו זאת, אולם יש שנהגו להקל בזה וסמכו על דעת הקרבן נתנאל שהובא לעיל שסובר שאין איסור אלא ברחיצה במים חמים ולא בטבילה. ודע, שגם להמקילים יש להקפיד שלא לשהות במקווה אלא לטבול ולצאת מיד (עי' בזה בספר אורחות שבת שם סעיף ט"ו

ט"ז י"ז ובהערות).

איסור הוצאה דהיינו שמוציא את המים שעל בשרו ושספוגים בשעריו מרשות לרשות ומעבירים ד' אמות ברשות הרבים, וכ"ז רק במקום שאין עירוב כשר.

ג. משום "שמחזי כמתקן מנא", והיינו שכיון שהאדם טמא כשהוא טובל ונטהר הרי הוא כמתקן כלי, ואע"פ שהתירו זאת מכיון שהאדם נראה "כמיקר" פירוש שנראה שנכנס להתקרב במים ולא בשביל להיטהר, אולם דנו הפוסקים שבזמנינו שנהגו שלא לרחוץ בשבת אפילו במים צוננים, א"כ שוב הנכנס לטבול א"ז נראה "כמיקר".

ולמעשה:

בענין טבילת נשים

מותר לאשה לטבול לנדתה בשבת, ונהגו ברוב המקומות להקל ולטבול גם במים חמים, אולם צריכה להיזהר מלסחוט את שערותיה, וכמו"כ שתיזהר שלא לצאת בשיער רטוב במים למקום שאין בו עירוב כשר, ומסתבר שבמקום צורך גדול יכולה להקל לצאת [למקום שאינו רשות הרבים מן התורה] אף במקום שאין בו עירוב (אורחות שבת פרק כ"א סעיף י"ב, והערה כ"ח ל').

וכתב הרמ"א (יו"ד סי' קצ"ז סעיף ב'), שמחמת

לכלי ומשום כך אין לגזור בזה שמא יעשה חבית של שייטין.

אולם, כל זה מעיקר הדין אבל לפי המנהג שכתב המ"ב (הובא לעיל) שנהגו שלא לרחוץ בנהר ובמקווה כלל אפילו במים צוננים, כמו"כ אסור לשחות בבריכה כלל.

ומי שצריך לשחות מחמת חולי כגון שיתוק וכדו' ח"ו, יעשה שאלת חכם.

דין טבילה בשבת

בדין טבילה בשבת דנו הפוסקים בכמה נדונים.

א. אם איסור רחיצה במים חמים נאמר גם לגבי טבילה במקווה, שדעת הקרבן נתנאל (על הראש במסכת שבת פרק ב' אות כ"ב) שרק רחיצה נאסרה בחמין אבל טבילה במקווה לא נאסרה ומותרת בחמין. אבל הנודע ביהודה (או"ח סי' כ"ד) ועוד פוסקים חולקים, וסוברים שאף טבילה במקווה אסורה בחמין. ובמ"ב (סי' שכ"ו ס"ק ז') הביא את דברי החיי אדם שאוסר ושוב ציין לדברי ק"נ והגב"י הנ"ל.

ולענין טבילת נשים יש מהפוסקים שאסרו את הטבילה בחמין אף לנשים, ויש שהתירו.

ב. משום חשש סחיטה בשערות, וחשש

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיניות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

